

محیط زیست ما

افغانستان

وحدات احمدیاری

سرشناسه.....: احمدیار، وحدت، ۱۳۳۲ -
 عنوان و نام پدیدآور...: محیط زیست ما افغانستان/ وحدت احمدیار.
 مشخصات نشر.....: مشهد: بدخشان، ۱۳۹۱.
 مشخصات ظاهری.....: ۳۱۸ ص.
 شابک.....: ۹۷۸-۶۰۰-۹۳۱۶۹-۰۰-۸
 وضعیت فهرست نویسی: فیبا
 یادداشت.....: کتابنامه.
 موضوع.....: محیط زیست - افغانستان
 موضوع.....: محیط زیست - افغانستان - حفاظت
 موضوع.....: آلودگی - افغانستان
 موضوع.....: آلودگی - افغانستان - تأثیر بر محیط زیست
 موضوع.....: محیط زیست - قوانین و مقررات بین‌المللی
 رده بندی کنگره.....: TD ۱۷۱/۵ الف ۷ الف ۳ ۱۳۹۱
 رده بندی دیویی.....: ۳۶۳/۷۰۰ ۶۵۸
 شماره کتابشناسی ملی.....: ۲۷۸ ۳۷۷



نام کتاب:	محیط زیست ما افغانستان
نویسنده:	وحدت احمدیار
ویراستاری و صفحه‌آرایی	علی جعفری
طراح جلد:	محمد جواد موسوی
نوبت چاپ:	اول ۳۹۱
تیراژ:	۱۰۰۰ نسخه
چاپ:	معین
ناشر:	انتشارات بدخشان
قیمت:	۹۰۰۰ تومان

مرکز پخش: مشهد، خیابان سعدی، پاساژ مهتاب،

شماره ۳۸، کتاب هیواد

تلفن: ۲۲۸۳۰۲۱ - همراه: ۰۹۱۵۸۱۰۴۴۹۴

فهرست

۱۳	مقدمه
۱۳	سخنی با دوستان محیط زیست
۱۷	فصل اول
۱۷	محیط زیست
۲۱	حفاظت از محیط زیست مسئولیت همگانی
۲۲	جنگ و محیط زیست
۲۴	رشته‌های محیط زیست
۲۶	تنوع زیستی (تنوع زیات)
۲۷	محیط زیست انسانی
۲۷	الف - محیط طبیعی
۲۹	ب - محیط اجتماعی
۳۰	ج - محیط مصنوعی
۳۲	روابط متقابل انسان و محیط
۳۳	عناصر طبیعت
۳۴	اجزای طبیعت
۳۵	اخلاق محیط زیست
۳۷	فصل دوم
۳۷	رشد جمعیت
۴۱	رشد جمعیت و مشکلات اجتماعی
۴۴	نورم و استاندارد
۴۷	ایزو ISO
۴۷	استانداردهای ایزو ۹۰۰۰ و ۱۴۰۰۰
۴۸	قوانین و استانداردهای مندرج ایزو ۱۴۰۰۰
۴۹	حق امتیاز Patent
۴۹	کاپیرایت Copyright
۵۰	علامت تجارتي Trademark
۵۱	تعهدات بین‌المللی

۵۲	سازمان تجارت جهانی
۵۲	قوانین و سیاست‌های زیست‌محیطی
۵۲	دولت و محیط زیست
۵۵	شاروالی‌ها و محیط زیست در افغانستان
۵۸	Sustainable Development توسعه پایدار
۶۰	محول توسعه پایدار
۶۲	دستاوردهای توسعه پایدار
۶۲	دستور کار (اجندا ۲۱)
۶۳	نظریات برانندت لند و توسعه پایدار
۶۵	فصل دوم
۶۵	محیط زیست و آلودگی‌ها
۶۸	آلودگی
۶۹	آلودگی صوتی
۷۰	عوامل آلودگی صوتی
۷۱	آلودگی نوری
۷۱	آلودگی‌های الکترو مغناطیس
۷۲	ازبست
۷۲	باطری‌ها
۷۵	Earth زمین
۷۷	۱- هسته زمین
۷۷	۲- جو زمین
۷۸	Soil - خاک
۸۰	عوامل تغییردهنده کیفیت خاک
۸۲	رشد جمعیت و کیفیت خاک
۸۳	زباله و کثافات
۸۵	۱- زباله‌های شهری
۸۶	راه‌های کاهش زباله‌های شهری یا خانگی
۸۷	۲- زباله مخصوص و خطرناک
۸۸	۳- زباله‌های شفاخانه‌ها
۸۹	۴- زباله‌های صنعتی
۹۰	۵- زباله‌های مراکز هسته‌ای
۹۱	۶- زباله‌های الکترونیکی
۹۳	۷- زباله‌های فضائی

۹۳	تفکیک مواد زاید و زیاله
۹۵	نقل و انتقال زیاله
۹۶	روش دفع زیاله‌ها
۹۷	بازیافت Recycle
۹۹	انواع مواد بازیافتی
۱۰۲	سوزاندن زیاله
۱۰۳	دفن زیاله‌ها
۱۰۵	کپوست یا کود زراعتی
۱۰۶	مقاضلاب
۱۰۹	قتل جرم
۱۰۹	آب
۱۱۳	منابع طبیعی آب
۱۱۵	استفاده از منابع آب
۱۱۶	استفاده و مصرف آب
۱۱۶	آلودگی آب
۱۱۷	عوامل اصلی آلودگی آب
۱۲۱	امراض ناشی از آلودگی آب
۱۲۱	ضد عفونی کردن آب
۱۲۲	روش گرمایی (جوشاندن)
۱۲۵	تصفیه آب
۱۲۷	آب‌های طبیعی
۱۲۹	فلزات سنگین
۱۳۲	قلت آب
۱۳۴	کانالیزاسیون
۱۳۶	۱- شکل مخلوطی کانالیزاسیون
۱۳۶	۲- سیستم پیشرفته کانالیزاسیون
۱۳۸	فواید کانالیزاسیون
۱۳۹	منابع آبی افغانستان
۱۴۱	حوزه‌های آبی کشور
۱۴۱	حوزه آمو، پهاپیر و شمال هندوکش
۱۴۲	حوزه جنوب هندوکش
۱۴۳	حوزه هلمند و هریرود
۱۴۵	آبهای ایستاده افغانستان

۱۳۶	دریاها، منابع تولید انرژی برق
۱۳۷	منابع برق آبی افغانستان
۱۵۲	کاريز (قنات)
۱۵۳	چاه‌های عمیق
۱۵۷	فصل پنجم
۱۵۷	هوا
۱۶۰	کارهای تشکیل‌دهنده هوا
۱۶۰	نایتروجن
۱۶۱	اکسیژن
۱۶۱	کارین های اکسیژن
۱۶۲	بخار آب
۱۶۳	کارین مولو اکسیژن
۱۶۳	گاز متان
۱۶۳	هیدروجن
۱۶۴	اکسید نایتروجن
۱۶۴	آب و هوا (اقلیم)
۱۶۵	آلودگی هوا
۱۶۷	عوامل آلودگی هوا
۱۶۹	منابع ذرات معلق در هوا
۱۷۰	لایه ازن
۱۷۱	ازن تروپوسفر
۱۷۲	ازن استراتوسفر
۱۷۲	تخریب ازن استراتوسفر
۱۷۴	تخریب لایه ازن و اثرات آن روی سلامت انسان
۱۷۶	عوامل تخریب کننده ازن
۱۷۶	حفره ازن
۱۷۷	قطب جنوب
۱۷۷	قطب شمال
۱۷۸	باران‌های اسیدی
۱۷۹	غبار رادیواکتیو
۱۸۱	اقلیم و آب و هوای افغانستان
۱۸۳	فصل ششم
۱۸۳	گرمایش جهانی

۱۸۸	اثرات بالقوه گرمایش جهانی بر محیط زیست
۱۸۸	۱- اثرات گرمایش بالای اقلیم
۱۹۰	۲- اثرات گرمایش بالای سلامت انسان
۱۹۱	۳- اثرات گرمایش بر خاک
۱۹۲	گازهای گلخانه‌ای Greenhouse Gases
۱۹۳	گرمین دی اکسید CO_2
۱۹۵	پیمان
۱۹۶	بخار آب H_2O
۱۹۶	اوز O_3
۱۹۷	CFC کربنفلوروکربنها
۱۹۸	نیتروژن اکسید N_2O
۱۹۹	اثر گلخانه‌ای Greenhouse Effect
۱۹۹	حوادث طبیعی
۲۰۰	۱- سونامی
۲۰۱	۲- زلزله
۲۰۲	۳- سیلاب و طوفان
۲۰۴	۴- باد و گردبادها
۲۰۵	۵- برفکوج
۲۰۶	۶- رعد و برق
۲۰۶	۷- آتشفشان
۲۰۷	آلودگی‌ها و مشکلات زیست‌محیطی افغانستان
۲۰۹	۱- رشد جمعیت
۲۱۰	۲- پائین‌بودن سطح دانش فرهنگ
۲۱۰	۳- عادات، روابط و مناسبات اجتماعی
۲۱۱	۴- پلان‌گذاری و قوانین
۲۱۳	۵- جاده‌ها و راه‌های مواصلاتی
۲۱۴	۶- کانالیزاسیون
۲۱۵	۷- آنتن‌های تلویزیون و تیلیفون
۲۱۷	۸- کثافات و اشغال
۲۱۷	۹- تهیه انرژی
۲۱۹	۱۰- مشکلات اقتصادی
۲۲۱	۱۱- جنگ و مخاصمات
۲۲۳	فصل هفتم

۲۲۳	انرژی
۲۲۸	صورت‌های مختلف انرژی
۲۲۸	۱- انرژی الکتریکی
۲۲۹	۲- انرژی شیمیایی
۲۳۰	۳- انرژی هسته‌ای
۲۳۰	۴- انرژی تابشی خورشید
۲۳۱	۵- انرژی گیاهی
۲۳۲	۶- انرژی بادی
۲۳۲	۷- انرژی گرمایش زمین
۲۳۳	۸- انرژی فسیلی
۲۳۳	الف- گاز طبیعی
۲۳۴	ب- زغال سنگ
۲۳۵	ت- نفت
۲۳۵	منابع انرژی‌های نو
۲۳۷	۱- نیروی آب
۲۳۷	مزایای تولید انرژی آبی
۲۳۸	نواقص و مشکلات تولید انرژی آبی
۲۳۹	۲- نیروی هسته‌ای
۲۴۱	۳- نیروی باد
۲۴۲	۴- جذرومد دریاها
۲۴۳	۵- نیروی گرمایی زمین
۲۴۴	۶- انرژی خورشیدی
۲۴۶	سیستم‌های فوتوولتائیک
۲۴۷	زیاله
۲۴۸	روغن گیاهی و الکل
۲۴۹	میتانول
۲۴۹	ایتانول
۲۵۰	بیوماس Biomass
۲۵۱	فصل هشتم
۲۵۱	اکوسیستم
۲۵۳	عوامل اکوسیستم
۲۵۵	زنجیره غذایی
۲۵۶	عوامل غیرزنده اکوسیستم

۲۵۷	اکوسیستم‌های آبی
۲۵۷	عوامل زنده اکوسیستم‌های آب
۲۵۸	اکوسیستم خشکی
۲۵۹	فصل نهم
۲۵۹	جنگل
۲۶۲	جنگل مرطوب شمال
۲۶۲	جنگل‌های معتدل برگ‌ریز
۲۶۳	جنگل‌های بارانی
۲۶۳	ارزش جنگل
۲۶۴	تندروا
۲۶۵	مراتع یا چراگاه‌ها
۲۶۵	الف - مراتع بی‌دلفی
۲۶۶	ب - مراتع قشلاقی
۲۶۶	مراتع مصنوعی
۲۶۷	بیابان (دشت و صحرا)
۲۶۸	بیابان‌زایی
۲۶۹	بیابان‌زدایی
۲۶۹	ساوانا
۲۷۰	تالاب‌ها
۲۷۲	جنگل‌های افغانستان
۲۷۴	جنگل‌زدایی
۲۷۵	ساحات اکولوژیکی
۲۷۶	پارک ملی
۲۷۷	ساحات اکولوژیکی افغانستان
۲۷۷	۱ - کول حشمت خان
۲۷۷	۲ - دره اجر
۲۸۰	۳ - دشت ناور و آب ایستاده غزنی
۲۸۱	۴ - بند امیر (پارک ملی)
۲۸۲	۵ - بلندی‌های پامیر
۲۸۲	تالاب‌های هامون
۲۸۴	حیات وحش
۲۸۵	پناهگاه حیات وحش
۲۸۶	حیات گیاهی

۲۸۷	لیست سرخ گونه‌ها
۲۸۸	حیات وحش در افغانستان
۲۸۹	پوشش گیاهی افغانستان
۲۹۱	فصل دهم
۲۹۱	پیمان‌های بین‌المللی محیط زیست
۲۹۲	کنفرانس‌های بین‌المللی محیط زیست و گرمایش جهانی
۲۹۵	کنوانسیون رامسر یا کنوانسیون تالاب‌ها
۲۹۶	برنامه محیط زیست سازمان ملل: UNEP
۲۹۷	کنفرانس بین‌المللی محیط زیست استکهلم
۲۹۷	کنوانسیون جلوگیری از آلودگی دریایی
۲۹۸	کنوانسیون حقوق دریاها
۲۹۹	کنوانسیون حفاظت از لایه ازن
۳۰۰	کنوانسیون روتردام: PIC
۳۰۰	کنفرانس جهانی بیو
۳۰۱	دستورالعمل ۲۱ رین
۳۰۳	کنفرانس کیوتو
۳۰۴	کنفرانس بوینس آیرس
۳-۵	کنفرانس مونترئال
۳۰۵	مصوبات پروتکول مونترئال
۳۰۶	کنفرانس نایروبی کنیا
۳۰۷	کنفرانس بالی اندونزی
۳۰۸	کنفرانس بین‌المللی کهنه‌اگن
۳۱۰	نشست بین‌المللی کانکون
۳۱۱	قوانین بین‌المللی جنگ و محیط زیست
۳۱۲	روز جهانی تنوع زیستی
۳۱۲	روز جهانی زمین
۳۱۳	روز جهانی آب
۳۱۴	نوروز و نهال‌شانی
۳۱۷	منابع و مآخذ

مقدمه

سخنی با دوستان محیط زیست

از این که فرصتی نصیب شد تا در راه خداوند، خدمتکار بنده‌های او باشم، شکرگزار هستم.

افغانستان به عنوان یکی از کشورهای عقب مانده و فقیر جهان سوم در طول تاریخ، فراز و نشیب‌های اقتصادی، سیاسی و فرهنگی بسیار داشته است. به خصوص در چهل سال اخیر در حالی که جهان به خصوص جهان غرب پیشرفت‌های چشم‌گیر در عرصه‌های اقتصاد، تکنولوژی و الکترونیک داشته و به سوی مدرنیته و اتوماسیون گام‌های بلندی را برداشته است؛ ولی متأسفانه افغانستان از همه پیشرفت‌های اقتصادی و بازسازی محروم مانده و نتوانسته است تا جهت رشد و توسعه گام‌های مؤثری بردارد. مشکلات و موانع به وجود آمده باعث شد تا افغانستان نتواند با پیشرفت‌های جهان هماهنگی برقرار کند. مسائل و مشکلات گرچه فراوان است ولی اهمیت مسائل زیربنایی مرا به این واداشت تا از صدها مشکل جامعه یکی از آنها را که آلودگی‌های محیط زیست است به روی کاغذ

بیاورم. امیدوارم که این نوشته‌ها مورد استفاده دوستداران محیط زیست و محصلین عزیز قرار گیرد.

مشکلات بزرگی که از جهت صنایع و رشد جمعیت، دامن‌گیر جهان پیشرفته شده، آنان را غافل می‌کند از این که به تدریج‌ترین فرصت نظر به شرایط اقتصادی نوین، آلودگی‌های محیطی را اثر جامعه دور دارند. در حالی که این مسئله به یک معضل بین‌المللی تبدیل شده است و از جهتی هم مردم نیاز به محیط سالم و سازنده دارند. بگاید قبول کنیم که تخریب محیط زیست نه تنها زمین را تهدید می‌کند بلکه روابط اقتصادی انسان‌ها را نیز تهدید می‌کند.

تمام این تهدیدات و مشکلات بیشتر زاده اقتصاد مصرفی، پایین نگاه داشتن سطح دانش و پایین بودن روابط فرهنگی در یک جامعه است. بالخصوص در افغانستان، باید سعی و کوشش به خرج دهیم تا سطح آگاهی عامه در مورد محیط زیست، روابط اجتماعی و اقتصادی را بالا برده تا این مسائل و معضلات در اسرع وقت حل شود. مشکلات بعدی ما بیشتر روی اخلاق محیط زیست می‌چرخد؛ طوری که با همه مسائل، سطحی و بدون مسئولیت رفتار می‌کنیم و یا رفتار و عادات ما طوری است که ناخودآگاه آلودگی به بار می‌آوریم. باید پرسیم که چه وظایفی در قبال محیط زیست بر دوش ماست. اگر جواب ما به سادگی این باشد که به عنوان یک انسان وظایف خود را در برابر طبیعت طوری که لازم است انجام نداده‌ایم، نابود خواهیم شد. در غیر این صورت نگاه، اخلاق و رفتار ما انسانی خواهد بود.

مشکل سوم تأثیر رشد نامتناسب جمعیت بر محیط زیست است. افزایش جمعیت مشکلاتی از قبیل کاهش ذخایر طبیعی، مشکلات زیست‌محیطی

مانند آلودگی و تولید زباله‌های خطرناک را با خود به ارمغان می‌آورد. در افغانستان طی سی سال اخیر نظر به مشکلات اقتصادی، سیاسی و اجتماعی و رشد جمعیت نتوانستیم بر مشکلات محیطی و کاهش آلودگی فایز آیم؛ مسئله‌ای که مشکلات زیادی را به همراه دارد.

اگرچه طی یک سلسله قوانین نافذشده سال‌های ۱۳۳۶ بلدی‌ها، دولت‌های وقت توانسته‌اند کرایه شاهی و صفایی از مردم دریافت نمایند و در عوض پاکی و صفایی شهر را توسط مأمورین استخدام‌شده شاروال‌ها به اجرا گذارند. خصوصاً بعد از نافذشدن قانون اساسی ۱۳۴۲ یک سلسله مواد قانونی و اجرایی بیشتری برای صفایی اجتماعی و صحت مردم در نظر گرفته شد. ولی به دلیل اقتصاد ضعیف، عدم تخصص و پایین بودن سطح آگاهی‌های مردم، مسائل عمده محیط زیست از جمله دفع زباله‌ها و فاضلاب‌ها و پس‌آنها به شکل اولیه آن باقی ماند و در عادت و روش مردم تغییری نیز ایجاد نشد. اولین اداره محیط زیست افغانستان بعد از نافذشدن قانون اساسی در سال ۲۰۰۲ و فرمان ریاست جمهوری اعلام موجودیت کرد.

با موجودیت اداره محیط زیست و کنندگی‌های آن در ولایت افغانستان، مشکل اصلی یعنی تهیه و تصفیه آب شیرین، سیستم کانالیزاسیون و آلودگی هوای شهرهای بزرگ کشور حل نگردیده است.

بعد از سال ۲۰۰۲، شرکت خانه‌سازی اضافه از ۱۸۰ بلندمنزل اجازه ساخت از شاروال‌ها دریافت کرده‌اند. بیشتر این بلندمنزل‌ها یقیناً بدون درنظرداشت کانالیزاسیون و دیگر مسائل شهرسازی طرح‌ریزی و ساخته شده است. سوال اینجاست که آیا مراجع ذی‌صلاح علم یا توانایی آن را نداشته است که حداقل فکر و چاره اساسی در مورد پیشبرد امور

شهرسازی شهری مثل کابل که اضافه از چهار میلیون نفوس دارد، کنند. روی همین مسائل همه انسان‌های یک جامعه در همه مسائل اجتماعی سهم مشترک دارند و با هم شریک هستند. دانشمندان جهان مرتب اصرار دارند، برای این که احترام انسان و ارزش‌های انسانی مراعات شود، باید در جامعه آرامش و صلح ایجاد تا همه مشکلات برطرف گردد؛ و از صلح و آرامش در جامعه، همه انسان‌ها یکسان مستفید شوند. پژوهشگران جهانی بر اساس تحقیقات، مدعی تخریب و تهدید محیط زیست به دست انسان هستند و ادامه چنین وضعیتی را موجب پدیدارشدن مصیبت مرگباری برای زمین و موجودات آن می‌دانند. انسان‌ها، به خصوص ما مسلمان‌ها مقوله‌های بسیار زیاد و گفنی داریم مانند:

۱ - نظافت و پاکی جزء ایمان است.

۲ - اعتدال و میانه‌روی صفت مؤمنین است.

این دو مقوله زیبا و ساده بسیاری از مسائل دنیای محیط زیست را در بر دارد. امیدوارم که بتوانم به مسائل آلودگی‌های محیطی به صورت ساده و روان پرداخته باشم و بدون اصطلاحات لاتینی تا جایی که امکان دارد مطالبی را به رشته تحریر درآورم. اگر از نگاه علمی کمبودهایی داشته باشد، عذرخواهی کرده و از دوستان راهنمایی طلبیده تا این که مرا در جمع‌آوری معلومات یاری کنند. از کسانی که در ترجمه برخی از متون علمی با من همکاری داشتند تشکر و قدردانی می‌نمایم. بدون همکاری و تفاهم نمی‌توان مسائل اجتماعی و محیطی را درک و به حل و فصل آن کمک کرد.